

CONTEXTUL SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ȘI MUTAȚIILE STRUCTURALE ALE POPULAȚIEI CU STUDII TERȚIARE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ, ÎN PERIOADA 2000-2014*

Conf.univ.dr., Elena Mihaela FODOR
Facultatea de Drept Cluj-Napoca
Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir"

Conf.univ.dr., Corina BUZDUGAN
Facultatea de Drept Cluj-Napoca
Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir"

Conf.univ. asociat dr., Emilia GOGU
Facultatea de Management Turistic și Comercial
Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir"

În prezent, procesul Bologna unește 47 de țări toate fiind părți ale Convenției Culturale Europene și angajate la obiectivele Spațiului European al Învățământului Superior. O caracteristică importantă a Procesului Bologna este că acesta implica, de asemenea, Comisia Europeană, Consiliul Europei și UNESCO-CEPES (Centre Européen pour l'Enseignement Supérieur/Centrul European pentru Învățământ Superior), precum și reprezentanți ai instituțiilor de învățământ superior, studenți, personal, angajatori și agenții de asigurare a calității în domeniu.

Noul obiectiv central al Procesului Bologna este acela de a îmbunătăți Spațiul European al Învățământului Superior (SEIS), bazat pe cooperare internațională și schimb academic, care este atractiv pentru studenții și personalul european, precum și pentru studenții și personalul din alte părți ale lumii¹.

* Capitolul reprezintă o dezvoltare a unui articol prezentat în cadrul ediției a 4-a a Conferinței Internaționale „Eficiența normelor juridice” organizată de Facultatea de Drept din Cluj-Napoca a Universității Creștine "Dimitrie Cantemir", la 5 iunie, 2015.

¹În linia mari Spațiu European al Învățământului Superior -SEIS:

- facilitează mobilitatea studenților, absolvenților și a personalului din învățământul superior;
- pregătește studenții pentru carierele lor viitoare și pentru o viață ca cetățeni activi în societățile democratice va sprijini dezvoltarea personală a acestora;

Sistemele de învățământ superior din Europa variază foarte mult în ceea ce privește durata, structura și conținutul curricular, drept urmare, este dificil pentru factorii de decizie de la nivel național să compare sistemul propriu de învățământ cu celelalte state membre UE.

Pentru facilitarea comparabilității statisticilor și indicatorilor, în anii '70 UNESCO a elaborat **Clasificarea Internațională Standard a Educației** (ISCED/International Standard Classification of Education), care este o clasificare de referință în cadrul Clasificărilor Sociale și Economice a Familiei Internaționale ale Organizației Națiunilor Unite (ONU).

Deoarece sistemele de educație (SE) variază ca structură și conținut de la țară la țară, ISCED facilitează transformarea datelor naționale de educație în categorii convenite la nivel internațional și permite colectarea, elaborarea și prezentarea, într-o manieră uniformă, care face posibilă comparația SE între țări.

I. PARTICIPAREA LA EDUCAȚIA TERȚIARĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI POZIȚIA ROMÂNIEI

Deși problemele sistemului educațional sunt probleme globale, soluționarea acestora, așa cum demonstrează evoluție recentă a SEIS, nu depinde numai de comunitatea internațională, ci și de fiecare sistem național, de fiecare instituție în parte, structuri ale căror reprezentanți trebuie să-și asume responsabilitatea în asigurarea calității sistemului de învățământ.

În majoritatea țărilor din nordul și vestul Europei, accesul la educația terțiară se facilitează prin mecanisme asigurate de programe de corelare și recunoaștere a studiilor anterioare. Aceste programe deschid noi posibilități celor care nu reușesc, din diferite motive, să finalizeze cu succes o formă de învățământ secundar superior, cea care oferă, în mod normal, accesul direct la învățământul superior. În acest context, modelul individului care parcurge neîntrerupt toate nivelurile de educație, de la creșă la doctorat, la vârste consacrate, a suferit mari schimbări.

Generația curentă, față de generațiile anterioare, are alte valori, alte priorități în viață și alte aranjamente demografice, pe fondul nevoilor de resurse, dar și de dezvoltare personală. Părăsirea școlii, fie și numai temporară și intrarea pe piața muncii la vârste tinere, sub diferite forme de ocupare, modifică modelele de participare la învățământ superior. Tinerii vor ca, în același timp, să muncească și să aibă independență/autonomie financiară, dar și să se instruiască la nivel superior, pentru a avea acces la slujbe/opportunități mai bine recompensate în viață. Armonizarea acestor țeluri se

- oferă acces larg la educație superioară de înaltă calitate, bazată pe principii democratice și pe libertatea academică.

face cu prețul unor amânări sau al unor aranjamente care le crește vârsta la care reușesc să termine un nivel superior de învățământ. Datele statistice pentru perioada 2005-2014 confirmă un trend ascendent al ponderii populației cu nivel de educație terțiară din UE, la toate grupele de vârstă (Figura 1). Astfel se explică și cele mai ridicate niveluri, înregistrate la grupa 25-34 de ani, dar și pe cele mai scăzute, de la grupa 20-24 ani. La factorii menționați anterior se adaugă și evoluția demografică negativă în Europa, numărul celor care se înscriu în învățământul terțiar prin parcurgerea unui traseu neîntrerupt, fiind mai mic și din acest motiv¹. Celelalte intervale de vârstă, fiind mai întinse, în mod previzibil, au poziții intermediare².

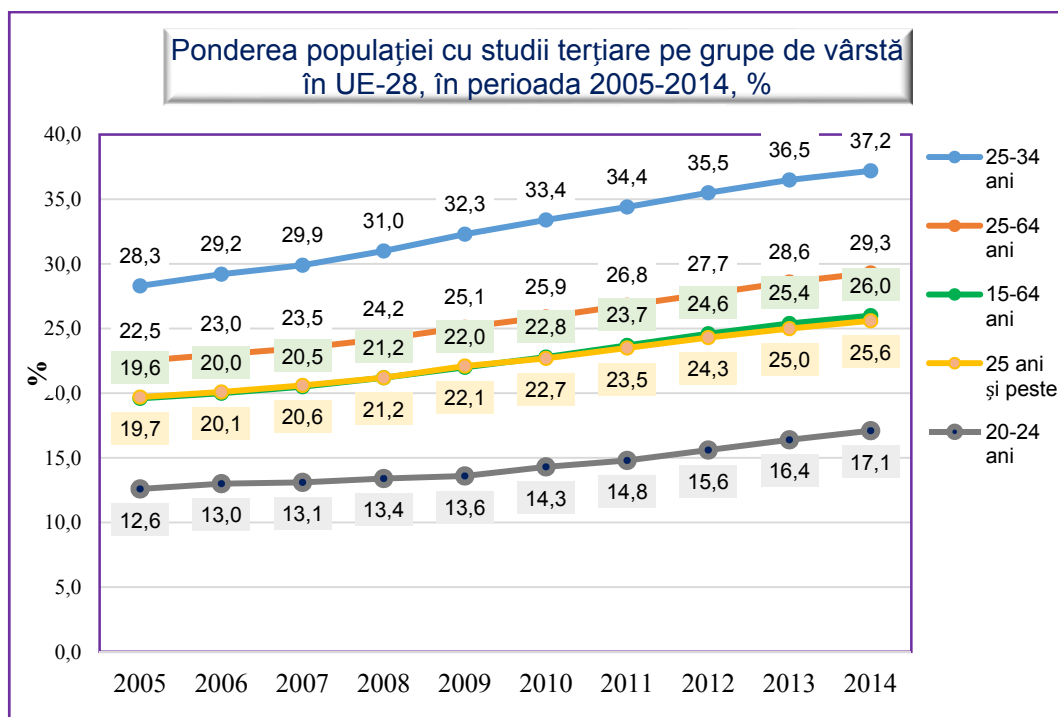

Figura nr. 1³

¹ P. G. Altbach, L.Reisberg, L. E. Rumbley, *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education*, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Workshops, Paris, 2009, p. 166, <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/trends-global-higher-education-2009-world-conference-en.pdf>, consultat la 12.10.2015.

² Grupele de vârstă 15-64 de ani, 25-64 ani și 25 de ani și peste, acoperă perioade mari din viață și, ca atare, populația de referință este cu mult mai mare, iar proporțiile celor instruiți superior din aceleași grupe de vârstă devin mai mici.

³ Sursa graficelor și datelor statistice: Reprezentare pe baza datelor <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/>, precum și <http://www.uis.unesco.org>, accesate pe

De o manieră similară se prezintă evoluțiile gradului de educație terțiară pe grupe de vârste și în România, doar că la niveluri mai joase și plasate într-o dinamică de recuperare parțială a decalajului observat în anul 2005.

Astfel, ponderea persoanelor de 25-34 de ani, cu educație de nivel superior (ISCED 5-8) în totalul populației din grupa respectivă era, în 2005, de 28,3% în UE și la mai puțin de jumătate (13,5%) în România. Decalajul de 14,8 puncte procentuale s-a diminuat la 11,8 puncte procentuale în 2014, dar diferența a rămas încă una foarte mare. Nivelul atins de această grupă în România (25,4%) în 2014 este similar cu cel al grupei de vârstă 25 de ani și peste, pentru același an în UE.

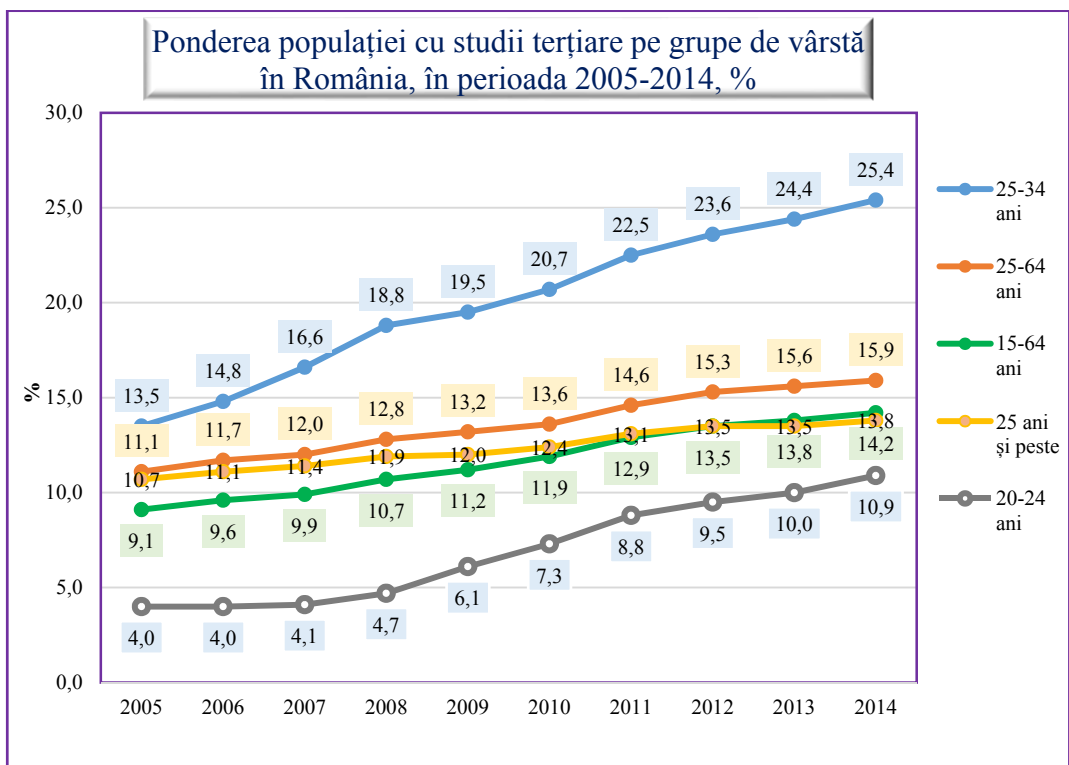

Figura nr. 2

În România, cele mai scăzute ponderi ale populației cu educație terțiară în totalul grupei, se remarcă tot la grupa de vârstă 20-24 de ani, ca și în UE. Numai că în acest caz, diferențele au fost și mai importante, dar la fel și

25.05.2015. Institutul de Statistică al UNESCO (UIS) este depozitarul Națiunilor Unite pentru statistici mondiale în domeniul educației, științei și tehnologiei, culturii și comunicării, cu sediul la Montreal, Canada.

recuperarea în timp. Dacă în anul 2005, doar 4,5% dintre tinerii români cu vârste între 20 și 24 de ani absolviseră o instituție de învățământ superior, față de 12,6% în UE, în 2014 această pondere aproape s-a triplat, ajungând la 10,9%, dar rămânând tot mai mică față de nivelul aceleiași grupe în UE (17,1%) (Figura2). Este de remarcat faptul că România s-a aflat anterior anului 2005 în rândurile țărilor cu cea mai joasă rată de continuare a studiilor secundare după parcurgerea studiilor obligatorii. În timp situația s-a îmbunătățit, în anul 2009, când în anul următor finalizării studiilor obligatorii se aflau în continuarea studiilor 80% dintre elevi. Acest factor creează o premisă pentru posibilitatea de acces în învățământul terțiar¹.

Trebuie precizat însă că, pentru a asigura un trend ascendent al populației cu educație terțiară, este necesar ca politicile naționale de educație să se axeze nu numai pe atragerea persoanelor în sistemul acestei etape de educație, dar și pe finalizarea ciclului de către cei care s-au înscris. Există categorii de persoane defavorizate fie pe criterii economice (cel mai adesea), fie pe alte criterii, cum ar fi rasa, naționalitatea, religia, originea rurală sau sexul. Deși pentru aceste categorii posibilitățile de a se înscrie în învățământul terțiar au crescut în ultimul timp, dificultățile cu care se confruntă încă determină o rată mai ridicată de abandon. În acest sens apare îngrijorătoare concluzia că 40% din populația României se confruntă cu riscul de sărăcie și excluziune socială, iar aproape 29% este afectată de privare materială severă, după cum arată un raport recent al Federației Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil (FONPC) și UNICEF România². Studiul indică faptul că mai mult de jumătate dintre copiii români se află în risc de sărăcie sau excluziune socială, cel mai ridicat nivel din UE, cu excepția Bulgariei. Astfel, politicile educaționale trebuie să se concentreze mai mult pe incluziune și accesibilitate, pe susținerea studenților pentru absolvirea ciclului³.

¹ Eurydice, Key Data on Education in Europe 2012, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134en.pdf, consultat la 12.10.2015.

² <http://www.rfi.ro/social-82338-aproape-de-bucuresti-departe-de-civilizatie-drama-unor-copii-si-proiectul-care-le-ar>, consultat la 12.10.2015.

³ P. G. Altbach, L. Reisberg, L. E. Rumbley, *op.cit.*, p. 167.

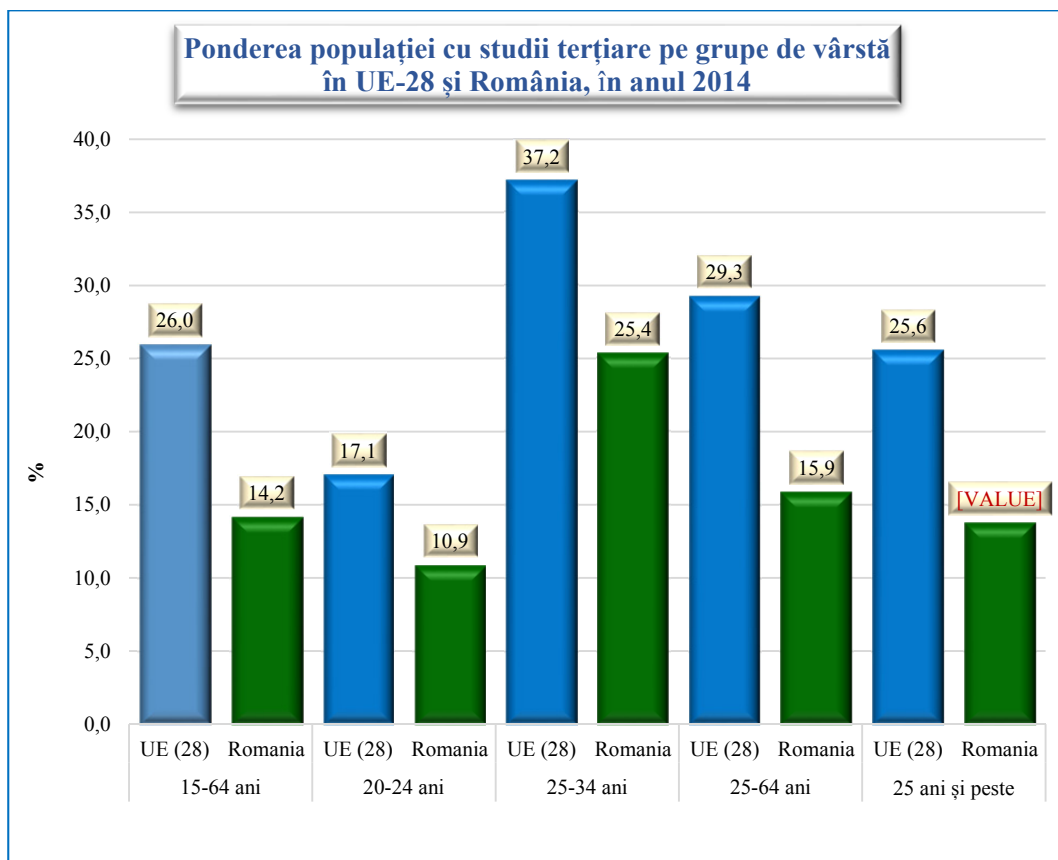

Figura nr. 3

În contextul lărgit al UE ³³¹, cele mai mari ponderi ale populației tinere de 20-24 de ani cu instruire superioară în total grupă, se înregistrează în Cipru, Franța, Marea Britanie, Austria, Belgia și Irlanda (cu niveluri de peste 25%), iar România ocupă locul al 22-lea din 33, plasându-se mult sub media europeană de 17,1%. (Figura 4).

¹ 28 țări membre UE la care se alătură Islanda, Norvegia, Elveția, Macedonia și Turcia.

Ierarhizarea ponderii populației cu studii terțiare, grupa de vârstă 20-24 ani în țările UE, în 2014 %

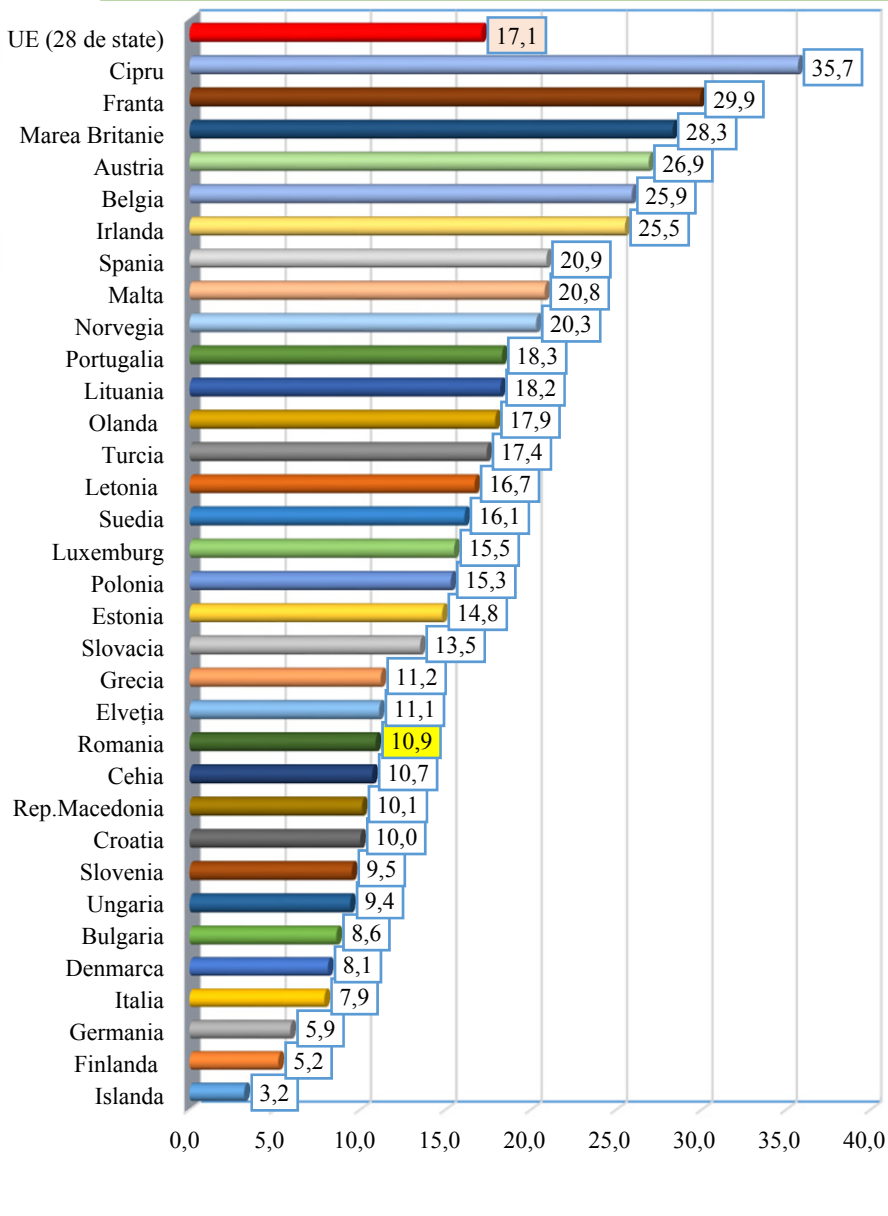

Figura nr. 4

La grupa 25-34 ani, cea în care instruirea superioară are cele mai mari șanse să se finalizeze, se înregistrează cele mai mari ponderi. Țările fruntașe, cu mai mult de 50%, sunt Cipru, Luxemburg, Lituania, Irlanda și Norvegia. În

acest clasament, România se clasează și mai slab decât la grupa 20-24 de ani, cu mult sub media UE 28, fiind penultima, urmată doar de Italia și Turcia (Figura 5).

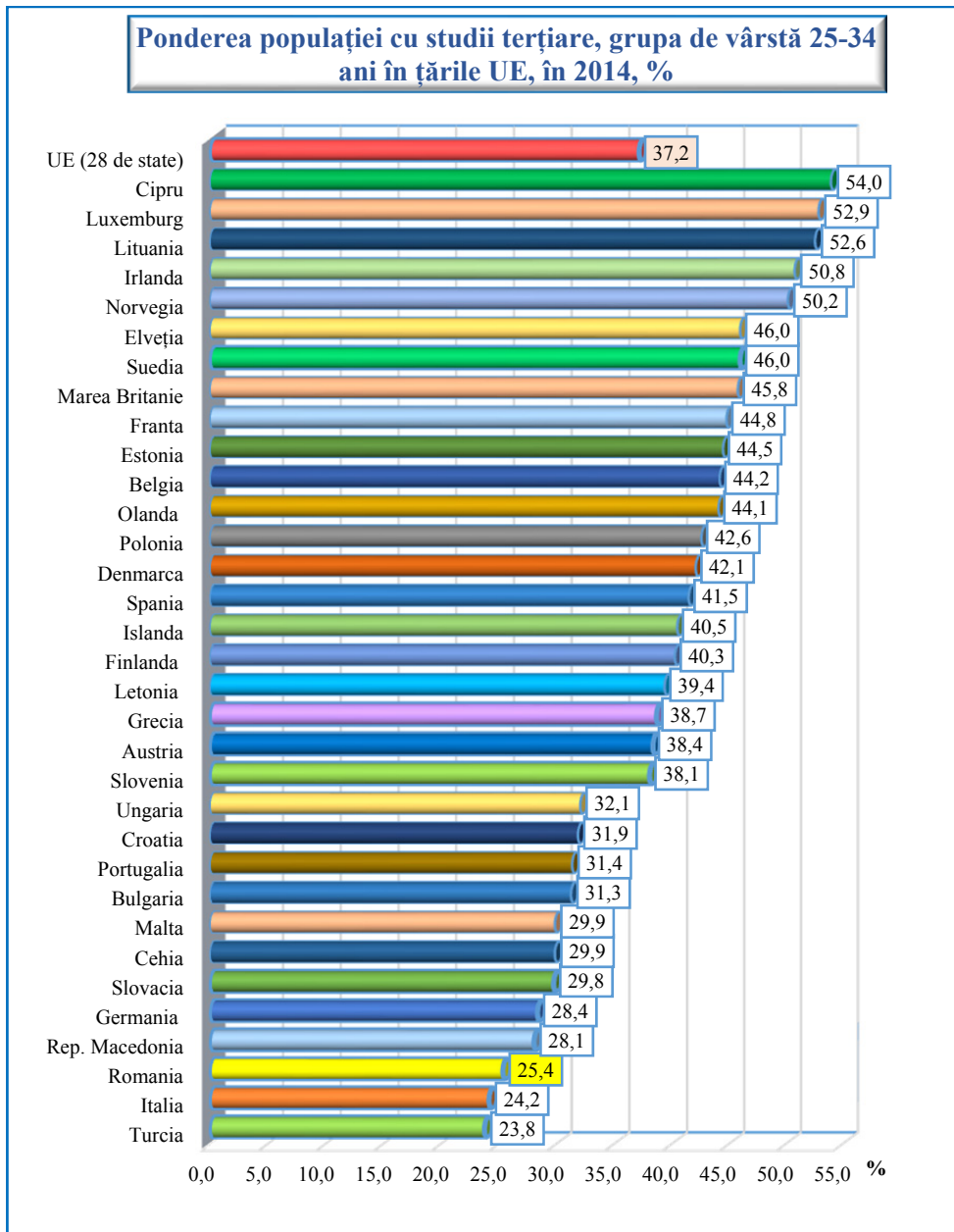

Figura nr. 5

În ce privește domeniile de educație terțiară, în anul 2009 proporția medie în Europa a absolvenților în științe sociale, drept și științe economice era de peste 35%. Comparativ, absolvenții în domeniile de sănătate reprezentau